

**Ochrana lidských práv v EU.
Listina základních práv a
přístup jednotlivce
k Soudnímu dvoru EU**

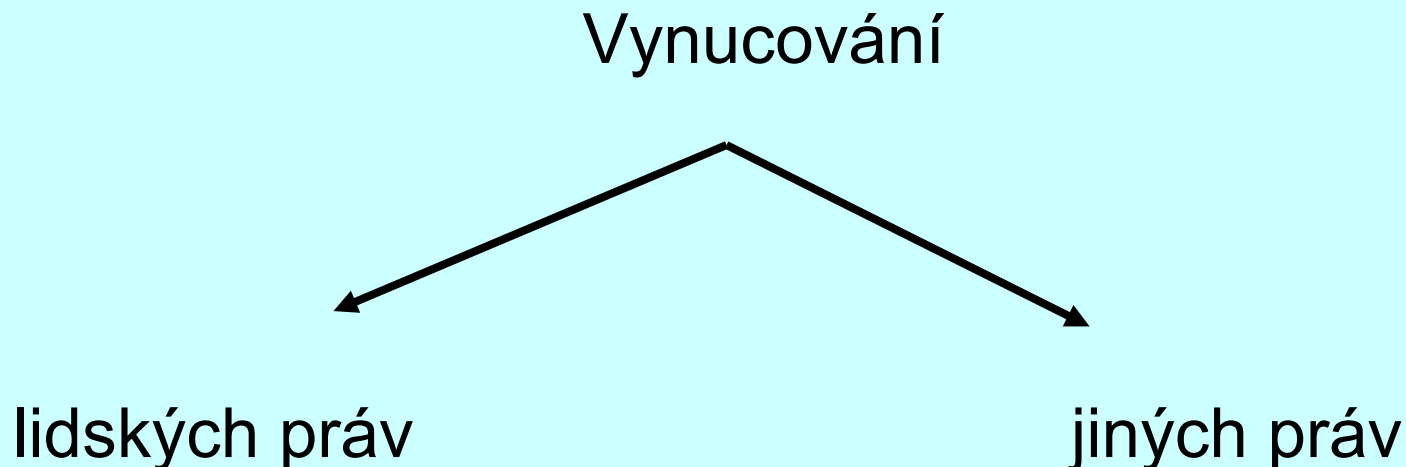
NVS 2021 – ot. 24

Tato část jen informativně –
podrobnosti jen pro zájemce

Je třeba znát jen Listinu základních
práv EU (políčka 11-16)

Přístup jednotlivce k mezinárodním soudům a jiným orgánům (úvod)

- Jednotlivec jako subjekt mezinárodního a evropského práva

- Mezinárodní, regionální a evropské (EU) systémy

Mezinárodní ochrana lidských práv

- Orgány, kde může jednotlivec uplatnit svá práva:
 - 1. mezinárodní (OSN)
 - 2. regionální (např. Rada Evropy)
 - 3. EU

Ochrana práv jednotlivců:

- **Přímá:** konkrétní právo, konkrétní nárok, individuální řešení
- **Nepřímá:** individuální stížnost, ale ne individuální řešení – spíše politická (ne právní) autorita

Regionální orgány na ochranu lidských práv (přímá ochrana)

- přímá ochrana **určitého práva**
- **mechanismus spočívající na mezinárodním právu** – umožňuje vymáhání dodržování lidských práv na základě **individuální stížnosti** – **QUASI-SOUDNÍ SYSTÉM**
- odpovídající sankce = **účinnost**
- * **Rada Evropy**
- * **Meziamerický systém**

Evropská unie a jednotlivec

- Jednotlivec subjektem práva EU
(Van Gend en Loos 26/62, Costa v. ENEL 6/64):
- Smlouva EHS vytváří nový právní řád mezinárodního práva – **subjekty**: členské státy a jejich **občané**
- Vytváření **přímého účinku** ve vztazích mezi členským státem a **jednotlivcem**
- Právo ES (dnes EU) je považováno za část národního práva včetně práv a povinností jednotlivců

Lidská práva v EU

- **Ochrana lidských práv v EU – proč?**
- **Konstitucionalizace EU**
 - transformace od mezinárodně právního režimu ke **quasi-federální jednotce**
 - expanze **supranacionálního systému vládnutí**
 - **přednost práva EU** před národním právem
 - **tvorba rozhodnutí**: většinové hlasování, účast Evropského parlamentu v **rozhodovací proceduře**
 - **instituce (orgány)** srovnatelné s národním politickým systémem
 - rostoucí **vliv jednotlivce jako subjektu práva EU**
- **Postavení jednotlivce v takovém systému vyžaduje ochrany**

Úprava lidských práv v EU

- Materiální právo ES (EU) upravující základní práva: do 2009 jen „nepsané“ právo (judikatura)
- **Charta ES základních sociálních práv**
– není právně závazná
- **Listina základních práv EU:**
Lisabonská smlouva přináší právní závaznost (vztahy jednotlivec—EU)

Evropský soudní dvůr: Judikatura o lidských právech - **závěry**

- **Stauder 29/69:** poprvé zmíněna lidská práva (LP)
- **Hlavní závěry ESD:**
 - Ochrana lidských práv je jednou z **obecných zásad práva EU**.
 - Ochrana lidských práv může být základem pro **neplatnost aktu sekundárního práva**.
 - Unijní ochrana lidských práv vychází z **národních ústavních principů členských států**.
 - Unijní ochrana je **nezávislá** na ochraně v členských státech.
 - **ESD se odvolává na ESLP**.
 - Unijní ochrana může být **příznivější než** přiznaná ochrana podle ESLP.
 - **Zvláštní ochrana je podle SFEU poskytována proti diskriminaci podle státní příslušnosti nebo pohlaví (zvláště v pracovním právu)**

Listina základních práv EU

- **Hlava první: Obecná ustanovení**
 - Zásady rovnosti, demokracie ...
- **Hlava druhá: Lidská práva a základní svobody**
 - Oddíl první: Základní lidská práva a svobody
 - Oddíl druhý: Politická práva
- **Hlava třetí: Práva národnostních a etnických menšin**
- **Hlava čtvrtá: Hospodářská, sociální a kulturní práva**
- **Hlava pátá: Právo na soudní a jinou právní ochranu**
- **Hlava šestá: Ustanovení společná**

Listina základních práv EU

práva bez přímé návaznosti na EU

- **Článek 11 - Svoboda projevu a informací**
- 1. **Každý má právo na svobodu projevu.** Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování veřejné moci a bez ohledu na hranice.
- 2. Svoboda a pluralita sdělovacích prostředků musí být respektována.
- **Článek 12 - Svoboda shromažďování a sdružování**
- 1. **Každý má právo na svobodu pokojného shromažďování a na svobodu sdružovat se** s jinými na všech úrovních, zejména pokud jde o záležitosti politické, odborové či občanské, což zahrnuje právo každého zakládat na ochranu svých zájmů odbory a vstupovat do nich.

Listina základních práv EU

práva s přímou návazností na EU

- **Článek 40 - Právo volit a být volen v obecních volbách**
- **Každý občan Unie má právo** volit a být volen v obecních volbách v členském státě, v němž má bydliště, za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu.
- **Článek 41 - Právo na řádnou správu**
- **Každý má právo** na to, aby jeho záležitosti byly orgány, institucemi a jinými subjekty Unie řešeny nestranně, spravedlivě a v přiměřené lhůtě.

Listina základních práv EU

- **Článek 51 - Oblast použití**
- **1. Ustanovení této listiny jsou při dodržení zásady subsidiarity určena orgánům, institucím a jiným subjektům Unie, a dále členským státům, výhradně pokud uplatňují právo Unie. Respektují proto práva, dodržují zásady a podporují jejich uplatňování v souladu se svými pravomocemi, při zachování mezí pravomocí, které jsou Unii svěřeny ve Smlouvách.**
- **2. Tato listina *nerozšiřuje oblast působnosti práva Unie nad rámec pravomocí Unie, ani nevytváří žádnou novou pravomoc či úkol pro Unii, ani nemění pravomoc a úkoly stanovené ve Smlouvách.***

Listina základních práv EU

- **Článek 51 - Oblast použití – vysvětlivky**
- **Listina se v první řadě vztahuje na *orgány a instituce Unie*, v souladu se zásadou subsidiarity. Východisko: čl. 6 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii = *Unie musí respektovat základní lidská práva.***
- **Pokud jde o *členské státy*, z judikatury Soudního dvora jednoznačně vyplývá, že požadavek respektovat základní práva definovaná v rámci Unie je pro ně *závazný, pouze jedná-li v oblasti působnosti práva Unie***

Závaznost Listiny pro členské státy

- požadavek respektovat základní práva obsažená v Listině je závazný pro členské státy, pokud jednají v oblasti působnosti práva Unie.
- vnitrostátní právní úprava, která spadá do působnosti práva Unie, musí respektovat základní práva stanovená Listinou
- proto i vnitropolitická situace v Polsku musí odpovídat Listině (hodnoty EU upraveny čl. 2 SEU)

Listina základních práv EU

„výjimka“

- Čl. 1 odst. 1 Protokolu č. 30 stanoví, že „**Listina nerozšiřuje možnost Soudního dvora Evropské unie ani jakéhokoliv soudu Polska či Spojeného království shledat, že právní a správní předpisy, zvyklosti nebo postupy Polska či Spojeného království nejsou v souladu se základními právy, svobodami nebo zásadami, které Listina potvrzuje.**“ Jedná-li členský stát v rozsahu aplikace práva EU, je Soudní dvůr oprávněn posuzovat, zda toto jednání je v souladu se základními právy.
(= **Nelze posuzovat soulad národního práva s Listinou**)
- Čl. 1 odst. 2 Protokolu: „**nic v hlavě IV Listiny („Solidarita“ – sociální práva) nezakládá soudně vymahatelná práva** platná v Polsku či ve Spojeném království, pokud tato práva nejsou stanovena ve vnitrostátním právu Polska či Spojeného království“.
- Čl. 2 Protokolu: „**tam, kde ustanovení Listiny odkazuje na vnitrostátní právní předpisy a zvyklosti, vztahuje se toto ustanovení na Polsko a Spojené království pouze v tom rozsahu, v jakém jsou práva nebo zásady v dotyčném ustanovení obsažené v právních předpisech nebo zvyklostech Polska či Spojeného království.**“

Jednotlivec: Jak se dostat k soudům EU? Jak vynutit dodržování Listiny ze strany EU?

- **Přímá žaloba: čl. 263 SFEU (žaloba na neplatnost)**
- **Nepřímá žaloba: čl. 267 SFEU (předběžná otázka)**
- ***Není zde mechanismus analogický Evropské úmluvě o LP !***